

ODREĐENJE KOMUNIKACIJSKE KOMPETENCIJE

(Bagarić Medve, Vesna: *Komunikacijska kompetencija. Uvod u teorijske, empirijske i primijenjene aspekte komunikacijske kompetencije u stranome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet, 2012.)

U Osijeku je 2012. godine pod nazivom *Komunikacijska kompetencija*, autorice Vesne Bagarić Medve, objavljena studija o jednom od temeljnih pojmova u suvremenoj teoriji i praksi nastave. Razvoj komunikacijske kompetencije danas je jedno od najvažnijih obrazovnih postignuća u nastavi materinskoga i osobito stranog jezika. Ipak, a naglašava to i autorica, pojam se komunikacijske kompetencije nerijetko opisuje nedovoljno precizno, najčešće kao „sposobnost uporabe jezika u različitim komunikacijskim situacijama” (str. vii). Budući da se radi o ključnom pojmu u suvremenim odgojno-obrazovnim sustavima, koji se u nastavnoj praksi poučavanja jezika ustalio još osamdesetih godina 20. stoljeća u okviru komunikacijski usmjerene nastave, opis i precizno određenje pojma, ali i izmjene u njegovu poimanju koje su se dogodile od njegove implementacije, najprije u teorijske okvire, a zatim i u nastavnu praksu do danas, važni su i u poučavanju jezika i u oblikovanju temeljnih nastavnih dokumenata.

Obuhvaćena građa podijeljena je u četiri poglavlja: *Komunikacijska kompetencija i srodni koncepti*, *Struktura komunikacijske kompetencije*, *Vrednovanje komunikacijske kompetencije* i *Implikacije teorijskih i empirijskih istraživanja koncepta komunikacijske kompetencije za poučavanje stranog jezika*.

U prvom se poglavlju donosi pregled razvoja pojma *komunikacijska kompetencija* od njegova javljanja u lingvistici šezdesetih godina 20. stoljeća. Uvođenje se spomenutog pojma pripisuje američkom socioling-

vistu i antropologu Dellu Hymesu koji je 1966. godine prilogom *On communicative competence* sudjelovao na konferenciji *Research Planning Conference on Language Development among Disadvantaged Children* održanoj na njujorškom sveučilištu Yeshiva. Ipak, kako se u literaturi mjestimično navodi, Hymes je zapravo prvi pomnije opisao pojam kojim su se šezdesetih godina služili i drugi autori.¹ Hymes u određenju pojma polazi od dihotomije kompetencija – performansa, koju uvodi Noam Chomsky i kojom dovodi u pitanje dotad prevladavajuća bihevioristička objašnjenja koja su ovladavanje jezikom opisivala kao u prvom redu mehanički proces stjecanja jezičnih navika. Za Hymesa kompetencija obuhvaća dvije sastavnice, gramatičku i uporabnu jer, kako naglašava, svaki izvorni govornik osim gramatičkog znanja posjeduje i znanje o prikladnoj upotrebi toga znanja u odgovarajućem komunikacijskom kontekstu (Hymes 2000: 35²). Tako opisano određenje Hymes obuhvaća pojmom komunikacijske kompetencije. Nakon pregleda doprinosa razvoju pojma u radovima Gumperza, Lyonsa, Hallidaya i drugih, Bagarić Medve u nastavku donosi u nastavi primjenjiviji pregled razvoja tog pojma u primijenjenolingvističkim radovima te pregled srodnih pojmova poput komunikacijske jezične sposobnosti, međukulturne komunikacijske kompetencije ili pak jezične komunikacijske kompetencije, kako ju se određuje u *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike*.

Drugo poglavlje donosi iscrpan pregled i opis modela komunikacijske kompetencije čijim su oblikovanjem različiti autori pokušali precizirati komponente obuhvaćene komunikacijskom kompetencijom. Za nastavnu je praksu osobito važan bio teorijski opis komunikacijske kompetencije koji su 1980. godine oblikovali kanadski lingvisti Michael Canale i Merrill Swain, a koji je u kasnijim radovima Canale revidirao i dodatno razradio. Kako se u literaturi često ističe, upravo je taj teorijski okvir omogućio implementaciju pojma *komunikacijska kompetencija* u nastavnu praksu, a time i smjenu obrazovnih paradigma u poučavanju stranih jezika uvođenjem komunikacijske metodologije koja i danas predstavlja vjerojatno najzastupljeniji pristup u poučavanju jezika. Cana-

¹ V. Llobera, Miquel (²2000). „Una perspectiva sobre la competencia comunicativa y didáctica de las lenguas extranjeras”. U: *Competencia comunicativa: documentos básicos en la enseñanza de lenguas extranjeras* (ur. M. Llobera). Madrid: Edelsa. Str. 5–26.

² Hymes, Dell (²2000). „Acerca de la competencia comunicativa”. U: *Competencia comunicativa: documentos básicos en la enseñanza de lenguas extranjeras* (ur. M. Llobera). Madrid: Edelsa. Str. 27–46. Prev. Pedro Horrillo Calderón.

le i Swain su komunikacijsku kompetenciju rasložili u četiri komponente: gramatičku, sociolingvističku, diskursnu i strategijsku kompetenciju. Opisani je teorijski okvir dugo bio vrlo utjecajan u nastavi i „priskrbio [si je] status središnje doktrine u poučavanju engleskog kao drugog jezika” (str. 63). Štoviše, kako se ističe, okvir ni danas, kada raspoložemo obuhvatnijim i razrađenijim prijedlozima modela komunikacijske kompetencije, poput primjerice onog koji su ponudili Lyle Bachman i Adrian Palmer, „nije previše izgubio na svojoj aktualnosti” (Isto). U nastavku se donose opisi važnijih modela komunikacijske kompetencije, od Van Ekova modela, koji je poslužio kao polazište Michaelu Byramu u definiranju pojma međukulturne komunikacijske kompetencije,³ vrlo utjecajna Bachmanova i Palmerova modela iz devedesetih godina 20. stoljeća sve do modela jezične komunikacijske kompetencije opisana u *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike*, danas vjerojatno najznačajnijega didaktičkog modela komunikacijske kompetencije.

Treće se poglavlje bavi vrednovanjem komunikacijske kompetencije, odnosno jezičnim testiranjem. Ključno je pitanje koje se postavlja stoga ono o načinima njezina ispitivanja, točnije treba li naglasak u procjeni staviti na ispitivanje kompetencije ili performanse. Raspravlja se također i o različitim čimbenicima koji utječu na vrednovanje, od zadataka i osobina ličnosti ispitanika do ocjenjivača.

U četvrtom se poglavlju donosi pregled najvažnijih osobitosti komunikacijski usmjerene nastave kojoj je temeljeni cilj upravo razvoj komunikacijske sposobnosti. Razvoj komunikacijske sposobnosti postiže se ponajprije aktivnostima čiji se komunikacijski potencijal procjenjuje prema zastupljenosti elemenata svojstvenih stvarnoj komunikaciji poput razmjene obavijesti ili postojanja tzv. informacijske praznine. Pregled najistaknutijih obilježja komunikacijskog pristupa zatvara se nizom makrostrategija koje predlaže B. Kumaravadivelu. Iako se spomenute makrostrategije ne vezuju uz unaprijed zadane metode i pristupe u poučavanju stranih jezika, temeljni se cilj komunikacijski usmjerene nastave – razvoj komunikacijske kompetencije – prema autorici, može „operacionalizirati u razrednom okruženju upravo primjenom navedenih makrostrategija poučavanja” (str. 210).

³ V. Byram, Michael (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon [itd]: Multilingual Matters LTD.

Ukratko, knjiga Vesne Bagarić Medve prva je obuhvatnija studija o vjerojatno najvažnijem pojmu u suvremenoj teoriji i praksi nastave stranih jezika objavljena u nas. Autorica vrlo sustavno, pregledno i jasno izlaže građu, a o razmjerima istraživanja u kojemu je ova studija utemeljena govori više od 400 bibliografskih jedinica navedenih u literaturi. Knjiga će bez sumnje biti vrlo korisna i primjenjiva svima koji se bave ili se planiraju baviti nastavom stranih jezika, oblikovanjem kurikula ili izradom udžbenika i jezičnih tekstova.

Ana Čavar